

PWYLLGOR	Pwyllgor Craffu Cymunedau
DYDDIAD	7 Rhagfyr 2017
TEITL	ADOLYGIAD CYNLLUN GWELLA HAWLIAU TRAMWY
AELOD CABINET	Y Cyngorydd Dafydd Meurig
PWRPAS	Adrodd ar gynnydd gyda'r gwaith o baratoi adolygiad o'r Cynllun Gwella Hawliau Tramwy ac i dderbyn barn y Pwyllgor ar y Datganiad Gweithredu drafft.

1. CEFNDIR

- 1.1 Fe adroddwyd i'r Pwyllgor yma ym mis Medi 2016, ac wedyn ym mis Mawrth 2017, ynglŷn â'r bwriad i adolygu'r Cynllun Gwella Hawliau Tramwy (CGHT). Pwrpas yr adroddiad hwn yw diweddarau'r Pwyllgor ar yr hyn sydd wedi ei wneud ac i ofyn am arweiniad ynglŷn â'r Datganiad Gweithredu drafft.
- 1.2 Mae'r CGHT yn ddogfen strategol i'w defnyddio er mwyn cynllunio ar gyfer rheoli, datblygu a hyrwyddo eu rhwydwaith hawliau tramwy. Paratowyd CGHT presennol Gwynedd rhwng 2004 a 2007 a chafodd ei fabwysiadu gan y Cyngor, a'i gyhoeddi, ym mis Hydref 2007.
- 1.3 Hyd oes y CGHT yw deg mlynedd ac yn 2016, cyflwynodd Llywodraeth Cymru ganllawiau i Awdurdodau Lleol ar gyfer adolygu eu Cynlluniau. Mae'r Pwyllgor Craffu eisoes wedi cymeradwyo y dylid cynnal adolygiad o'r CGHT presennol a chyhoeddi cynllun newydd yn unol â'r canllawiau cyn Tachwedd 2018.
- 1.4 Mae'r gwaith o baratoi'r CGHT wedi cael ei rannu i ddau ran, sef:

Rhan 1: Adolygu - yn yr adroddiad yma, rhoddir sylw i'r gofynion canlynol:

- Gwerthuso i ba raddau y cyflawnwyd amcanion y CGHT blaenorol,
- Asesu cyflwr presennol y rhwydwaith a'i hanes,
- Canfod i ba raddau y mae hawliau tramwy lleol Gwynedd yn bodloni gofynion y cyhoedd nawr ac yn y dyfodol.

Rhan 2: Datganiad Gweithredu - mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno'r prif themâu a fydd yn llywio'r Datganiad Gweithredu yn ogystal â rhestr ddrafft o'r camau gweithredu a fydd, yn eu tro, yn sail i'r rhaglenni gwaith.

- 1.5 Rhaid nodi bod adolygiad y CGHT yn digwydd ar adeg pan mae Llywodraeth Cymru yn ystyried newid deddfwriaethol ym maes mynediad ac maent eisoes wedi cynnal dau ymgynghoriad cyhoeddus ynglŷn â thrawsnewid deddfwriaeth mynediad yng Nghymru. Nid oes unrhyw sicrwydd y bydd newid yn y ddeddfwriaeth ac, os felly, pryd y byddai'n dod yn weithredol. Gan hynny, rhaid i'r adolygiad CGHT fynd yn ei flaen yng nghyd-destun y ddeddfwriaeth bresennol.

2. CASGLU GWYBODAETH AG YMGYSYLLTU

- 2.1 Er mwyn cael darlun o'r sefyllfa gyfredol o safbwynt cyflwr y rhwydwaith hawliau tramwy a chael barn y cyhoedd, ymgymerwyd â'r canlynol:

Ymgynghoriad cyhoeddus - bwriad yr ymgynghoriad oedd casglu barn trigolion Gwynedd ac eraill ar anghenion mynediad. Paratowyd holiaduron digidol yn ogystal â fersiwn papur ar gyfer ei ddsbarthu i Siopau Gwynedd, llyfrgelloedd a chanolfannau hamdden drwy'r Sir. Hwrwyddwyd yr holiadur ar safle we'r Cyngor a drwy gyfryngau cymdeithasol. Cynhaliwyd yr ymgynghoriad rhwng y 10fed o Orffennaf a'r 1af o Fedi 2017.

Derbyniwyd 1,386 o ymatebion dilys, gyda'r mwyafrif helaeth ohonynt (97.1%) yn cael eu derbyn ar-lein. Cyflwynir adroddiad llawn o ganlyniadau'r ymgynghoriad yn Atodiad 1.

Asesiad o gyflwr y rhwydwaith - nid yw'r canllawiau cenedlaethol yn gosod rheidrwydd ar Awdurdodau Lleol i gynnal arolwg manwl o'u rhwydwaith. Serch hynny, credir nad yw'n rhesymol ystyried paratoi CGHT newydd heb ymgymryd â throsolwg o gyflwr ffisegol y rhwydwaith. Yn wahanol i'r sefyllfa pan baratowyd y cynllun gwreiddiol, nid oedd yr adnoddau ar gael y tro yma i gynnal asesiad cynhwysfawr o'r rhwydwaith. Ar yr adeg hynny, penodwyd swyddogion llawn amser ac aseswyd oddeutu 35% o'r rhwydwaith. Y tro yma, defnyddiwyd data o 3 prif ffynhonnell, sef:

- Gwybodaeth wedi'i gasglu gan swyddogion y Cyngor,
- Gwybodaeth wedi'i gasglu gan swyddogion y Parc Cenedlaethol,
- Gwybodaeth wedi'i gasglu gan aelodau Cymdeithas y Cerddwyr fel rhan o'u hymgyrch cenedlaethol *Pathwatch*.

Mae'r wybodaeth yn berthnasol i 998km o lwybrau, neu 26% o'r rhwydwaith.

Ymgynghoriadau eraill - yn ychwanegol i'r uchod, gofynnwyd am farn y tri Fforwm Mynediad Lleol yn ardal Gwynedd ac ymgynghorwyd a chynghorau cymuned a thref dros aeaf 2016 / 17.

3. RHAN 1: YR ADOLYGIAD

- 3.1 Yn y rhan yma o'r adroddiad, cyflwynir trosolwg o ganfyddiadau'r adolygiad i'r materion a nodir yn 1.4. Defnyddir y wybodaeth fel sail i baratoi Datganiad Gweithredu drafft sydd yn rhan 4 o'r adroddiad hwn. Bydd cyfle i roi ystyriaeth fanylach i'r canlyniadau yn y CGHT drafft fydd yn cael ei baratoi dros y misoedd nesaf.

- 3.2 **Gwerthuso i ba raddau y cyflawnwyd amcanion y CGHT blaenorol:** Mae Atodiad 2a yn nodi'r meysydd gweithredu a oedd wedi eu cynnwys yn CGHT 2007 gydag eglurhad os ydynt wedi eu cyflawni neu beidio.

Sylwadau: Mae'n rhesymol i gasglu bod y mwyafrif o'r gweithredoedd wedi eu cyflawni'n llawn neu'r rhannol. Fodd bynnag, wrth ystyried y camau sydd heb eu gweithredu'n llawn neu'n rhannol, dylid nodi'r ffactorau canlynol:

- Mae sawl gweithred, er enghraifft cynigion 1/3 a 4/4, yn cynnig opsiynau gwahanol a oedd yn ddibynnol ar adnoddau, cyllid neu staff. Ar y cyfan, nid yw'r cynigion a oedd angen yr adnoddau mwyaf wedi eu cyflawni. Amcangyfrifir y byddai angen lleiafswm o £8miliwn o gyllid ychwanegol i weithredu'r cynigion delfrydol yn y CGHT blaenorol.
- Gellir dadlau nad yw'n rhesymol i lunio rhaglen waith mor gynhwysfawr dros gyfnod mor hir gan na ellir rhagweld dylanwadau, megis:
 - newid yn yr hinsawdd ariannol
 - newid ym mlaenoriaethau cyrff allweddol fel Llywodraeth Cymru a Chyfoeth Naturiol Cymru
- Nid yw pob gweithred yn fesuradwy.

Mae'n bwysig tynnu sylw at y llwyddiannau dros y 10 mlynedd ddiwethaf a nodi'r rhai ohonynt yn Atodiad 2a. Ariannwyd y mwyafrif o'r cynlluniau drwy grantiau Llywodraeth Cymru a chronfeydd Ewropeaidd.

3.3 **Asesiad o gyflwr y rhwydwaith a'i hanes:** Gwelir Atodiad 2b

Sylwadau

- Mewn ymateb i gwestiwn 3.10 (problemau ar hawliau tramwy), roedd 61.2% o rai wnaeth ateb wedi dod ar draws problem wrth ddefnyddio hawliau tramwy. O'r problemau a adnabuwyd, diffyg arwyddion neu arwyddion camarweiniol oedd y brif broblem. Mae'r diffyg yma yn cael ei amlygu hefyd yn yr arolwg cyflwr.
- Roedd rhwystrau bwriadol yn broblem ddifrifol neu ddifrifol iawn ym marn 54.3% o rai wnaeth ateb yr holiadur.
- Gwelir yn yr ymateb i gwestiwn 25 (blaenoriaethu adnoddau) bod peth anfodlonrwydd gyda'r drefn categoreiddio ac, yn wir, nifer cymharol isel oedd yn gefnogol i gadw at y safiad presennol o flaenoriaethu categorïau 1 a 2 yn unig. Roedd y drefn categoreiddio yn ddull o ymateb i'r sefyllfa ariannol ac wedi ei anelu at adnabod y llwybrau mwyaf poblogaidd a oedd yn gwasanaethu cymunedau neu'n creu rhwydweithiau cyfleus a deniadol i bobl leol a thwristiaid. Mae'n rhaid cydnabod bod angen asesu a diweddarau'r drefn categoreiddio i adlewyrchu newidiadau a datblygiadau fel y Llwybr Arfordir sydd wedi digwydd dros y 10 mlynedd ddiwethaf. Sut bynnag, mae'n anodd gweld bod opsiwn arall ar gael ar gyfer blaenoriaethu adnoddau sy'n ymarferol a theg ac y gellir ei fabwysiadu.

3.4 **Y graddau mae hawliau tramwy lleol yn bodloni gofynion nawr ac yn y dyfodol:** Cyfeirir at Atodiad 1, Adroddiad Holiadur Hawliau Tramwy.

Casgliadau

- Mewn ymateb i gwestiwn 3.16: "Ydych yn credu fod y rhwydwaith hawliau tramwy presennol yn addas ac yn cwrdd â gofynion y mwyafrif o ddefnyddiwr?"

Yr ateb oedd 44% ydyw, 41 % nac ydyw a 15% dim ateb.

Mae'r ateb yma i weld yn dangos bod rhaniad barn eithaf cyfartal rhwng bodlonrwydd gyda'r rhwydwaith presennol a dymuniad i weld newid. O'r rai a oedd o'r farn nad yw'r rhwydwaith yn cwrdd â'u gofynion, roedd nifer uchel yn credu dylid cael rhagor o lwybrau aml bwrpas fyddai'n addas ar gyfer marchogaeth a beicio.

- Mae'r dyhead am ragor o lwybrau aml ddefnydd yn nod dylid ei gefnogi ond rhaid cydnabod bod deddfwriaeth bresennol yn aml yn rhwystr i newid statws llwybrau, er enghraifft newid statws llwybr troed i lwybr marchogaeth fyddai hefyd yn caniatáu beicio.
Tynni'r sylw at gynneg Llywodraeth Cymru yn eu dogfen ymgynghorol "Rheoli Adnoddau Naturiol Cymru yn Gynaliadwy" y dylid newid deddfwriaeth i ganiatáu beicio a marchogaeth ar bob llwybr troed. Sylw'r Cyngor ar y cynneg oedd y byddai'n anymarferol i'w weithredu ac yn debygol o achosi anghydfod rhwng defnyddwyr a rheolwyr tir.
- Mae'r galw am gylchdeithiau lleol yn uchel ymysg pobl sydd wedi ymateb i gwestiwn 3.12 yn yr holiadur.

4. RHAN 2: Y DATGANIAD GWEITHREDU

4.1 Yn y Datganiad Gweithredu, mae angen adnabod y prif themâu gwaith a'r camau gweithredu ar gyfer oes y CGHT newydd. Dyma fydd sail ar gyfer paratoi rhaglenni gwaith mwy manwl. Yn wahanol i'r cynllun blaenorol, bydd y mwyafrif o'r rhaglen waith yn cael ei lunio ar gyfer blwyddyn neu ddwy yn hytrach na chyfnod o 10 mlynedd. Bydd gweithredu yn y modd yma yn arwain at raglenni gwaith realistic a chyraeddadwy yn ogystal ag osgoi rhai o wendidau'r cynllun blaenorol.

4.2 Wrth baratoi'r Datganiad Gweithredu, rhoddir ystyriaeth i'r sylwadau yn rhan 3 o'r adroddiad hwn.

4.3 Mae'n anorfod bod rhaid ystyried y rhaglen weithredol yng nghyd-estyn adnoddau. Tynni'r sylw'r Pwyllog i'r ffactorau canlynol:

- Yn 2007/08, roedd y gyllideb graidd ar gyfer cynnal hawliau tramwy yn £351,000. Yn 2017/18, mae wedi lleihau i £175,000 sy'n cynnwys cefnogaeth i'r cynghorau cymuned. Gyda'r lleihad mewn cyllidebau, rhoddwyd blaenoriaeth i lwybrau categori 1 a 2 yn unig. Yn anffodus mae'n anorfod bydd y sefyllfa gyllidol yn arwain at ddirywiad yng nghyflwr y rhwydwaith dros y blynyddoedd nesaf.

Nid yw'r ffigyrau hyn yn cynnwys gwariant y Parc Cenedlaethol ar lwybrau na'r grant a dderbynnir tuag at gynnal y Llwybr Arfordir.

- Hyd at 2016/17, roedd £70,000 y flwyddyn yn cael ei glustnodi tuag at gefnogi gwaith cynnal a chadw gan y cynghorau cymuned. Yn 2017/18, lleihawyd y cyfraniad i £35,000.
- Yn 2007/08 roedd 16.5 aelod o staff llawn amser yn ymwneud a rheoli, cynnal a datblygu hawliau tramwy a chyfleoedd mynediad eraill e.e. Lonydd Glas. Yn 2017/18, mae'r nifer o staff llawn amser wedi lleihau i 8.5 gyda 2 aelod o staff ar gytundebau dros dro.

4.4 Datganiad Gweithredu drafft.

Prif Thema 1. Cynnal y rhwydwaith presennol

Cam Gweithredu 1.1

Blaenoriaethi'r adnoddau i gynnal llwybrau o fewn categori 1 a 2. Bydd y llwybrau sy'n cael eu hyrwyddo gan y Cyngor a APCE yn disgyn o fewn y categorïau yma, ynghyd a llwybrau eraill megis y rhwydwaith Lonydd Glas. Bydd angen ail edrych ar y cam yma yn dilyn adolygiad o'r drefn categoreiddio.

Eglurhad

Er bod beirniadaeth o'r drefn categorïau; yn y tymor byr, dyma'r drefn fwyaf ymarferol fydd yn galluogi i'r llwybrau mwyaf poblogaidd fod mewn cyflwr derbyniol. Rhaid cydnabod y bydd diffyg cynnal ar weddill y rhwydwaith yn arwain at ddirywiad pellach yng nghyflwr llawer o lwybrau yn ogystal ag ôl-groniad o waith a chostau os am eu hadfer i safon dderbyniol.

Yn ystod oes y CGHT, gellir adolygu'r safiad yma mewn ymateb i unrhyw newid mewn deddfwriaeth neu argaeledd adnoddau.

Cam Gweithredu 1.2

Parhau i gydweithio gyda chynghorau cymuned a thref i gefnogi gwaith o gynnal llwybrau sy'n bwysig yn lleol.

Eglurhad

Dangosodd ymarferiad ymgysylltu dros aeaf 2016/17 bod y mwyafrif helaeth o gynghorau cymuned a thref yn awyddus i weld llwybrau poblogaidd yn cael eu cynnal. Roedd dealltwriaeth ymysg llawer o'r cynghorau bod cyfleoedd mynediad yn bwysig i'r economi a llesiant pobl leol. Mae cael trefniant cydweithio gyda'r cynghorau yn lleihau llwyth gwaith i'r Cyngor a'r APCE.

Cam Gweithredu 1.3

Cefnogi gwaith gan wirfoddolwyr a mudiadau lleol i gynnal hawliau tramwy.

Eglurhad

Mae asesiad Llesiant Gwynedd a Môn yn cyfleu pa mor bwysig yw'r Amgylchedd Naturiol i bobl Gwynedd ac mae cydnabyddiaeth bod cymryd rhan mewn gwaith ymarferol o fewn eu cymunedau o fudd i iached a lles unigolion.

Mae unigolion a mudiadau eisoes yn cyfrannu tuag at gynnal hawliau tramwy a chafwyd sylwadau mewn ymateb i'r holiadur yn gofyn i'r Cyngor gynnig mwy o gyfleodd gwirfoddoli.

Prif Thema 2 : Rheoli'r rhwydwaith

Cam Gweithredu 2.1

Adolygu a diweddarau dogfen Polisiâu Hawliau Tramwy Cyhoeddus.

Eglurhad

Dylid diweddarau'r ddogfen er mwyn adlewyrchu'r newidiadau mewn adnoddau a phwyslais ers 2007.

Cam Gweithredu 2.2

Adolygu a diweddarau'r drefn o gategoreiddio hawliau tramwy.

Eglurhad

Sefydlwyd y drefn categoreiddio dros 10 mlynedd yn ôl gyda mewnbwn y cyngorau cymuned a thref. Pwrpas categoreiddio oedd blaenoriaethu'r adnoddau cynnal a chadw oedd ar gael. Gyda lleihad o 50% yn y gyllideb cynnal ers 2007/08, mae'r angen i flaenoriaethu yn bwysicach byth. Pwysleisir nad yw cynnwys llwybr mewn categori isel yn golygu nad oes gan y Cyngor ddyletswydd statudol i'w gynnal.

Mae'n amlwg erbyn hyn nad yw'r categorïau presennol mewn sawl achos yn adlewyrchu defnydd a blaenoriaethau lleol; yn enwedig wrth ystyried cysylltiadau posibl ar gyfer cynlluniau Teithio Llesol a chylchdeithiau lleol.

Cam Gweithredu 2.3

Cryfhau trefniadau cydweithio gydag Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri.

Eglurhad

Mae llawer eisoes yn cael ei wneud ar y cyd rhwng Cyngor Gwynedd a'r Parc Cenedlaethol. Mae'n synhwyrol ar adeg lle mae adnoddau'n brin bod camau ymarferol yn cael eu cymryd i wneud y defnydd gorau o sgiliau staff ac adnoddau'r ddau gorff er budd cymunedau ac economi Gwynedd.

Prif Thema 3 : Cynnal a diweddarau'r map diffiniol a datganiadau

Cam Gweithredu 3.1

Parhau i gynnal a diweddarau'r map diffiniol a'r datganiadau swyddogol

Eglurhad.

Mae'r map diffiniol a'r datganiadau swyddogol yn gofnod o fodolaeth a statws hawliau tramwy sydd wedi eu paratoi a'u mabwysiadu yn dilyn trefn gyfreithiol drwyadl a hirfaith. Y map diffiniol a'r datganiad yw'r dystiolaeth bwysicaf o bell ffordd os codi'r amheuaeth ynglŷn â bodolaeth neu statws hawl tramwy.

Cam Gweithredu 3.2

Cefnogi ceisiadau i ddiwygio'r map swyddogol ar gyfer creu hawliau tramwy newydd neu i gadarnhau hawliau uwch os yw'r newidiadau o fudd sylweddol i'r nifer mwyaf o ddefnyddwyr.

Eglurhad

Mae'r drefn bresennol o greu neu newid statws hawliau tramwy yn gallu bod yn gymhleth ac yn drwm o ran amser ac adnoddau staff. Rhaid i'r Cyngor roi ystyriaeth i bob cais i ddiwygio'r map swyddogol ond dylid blaenoriaethu ceisiadau fydd yn dod a'r budd mwyaf i'r nifer mwyaf o ddefnyddwyr.

Prif Thema 4 : Uwchraddio a gwella'r rhwydwaith

Cam Gweithredu 4.1

Cefnogi datblygiad llwybrau cylch sy'n gwasanaethu cymunedau lleol neu'n cysylltu â chyrchfannau ac atyniadau poblogaidd.

Eglurhad

Mae'r holiadur yn dangos fod llwybrau cylch yn bwysig i lawer o ddefnyddwyr gan eu bod yn adnodd sy'n gyfleus ar gyfer hamdden a chadw'n heini. Bydd yn bosibl cynnwys rhai llwybrau o fewn rhaglenni gwaith i ddatblygu llwybrau Teithio Llesol.

Cam Gweithredu 4.2

Cefnogi rhagor o lwybrau aml ddefnydd - cerdded, cadair olwyn, beicio a marchogaeth - os gellir dangos fod y llwybrau am wasanaethu carfan sylweddol o'r gymuned.

Eglurhad

Mae'r holiadur yn dangos galw cryf am lwybrau aml ddefnydd. Fodd bynnag, rhaid blaenoriaethu llwybrau sydd am ddod a'r budd mwyaf i nifer mwyaf o ddefnyddwyr. Mae'n debygol gellir datblygu rai llwybrau o fewn rhaglenni gwaith Teithio Llesol. Dylid manteisio lle'n bosibl o raglenni grant i wneud gwelliannau mawr ac i gydweithio gyda mudiadau sy'n cynrychioli defnyddwyr.

Cam Gweithredu 4.3

Parhau i weithredu yn unol ag egwyddor yr opsiwn lleiaf cyfyngol.

Eglurhad

Gweithredwyd yn unol â'r egwyddor leiaf cyfyngol (gosod giatiau yn lle camfeydd neu dim dodrefn o gwbl) ers 2007. Dylid parhau i wella'r ddarpariaeth sy'n cwrdd â gofynion defnyddwyr sy'n llai abl.

Prif thema 5 : Gwybodaeth a hyrwyddo

Cam Gweithredu 5.1

Darparu map ar-lein sy'n dangos y rhwydwaith hawliau tramwy a chyfleoedd mynediad.

Eglurhad

Mae'n arferol erbyn hyn i droi at y we i gael gwybodaeth. Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor yn darparu gwybodaeth gynhwysfawr i bobl Gwynedd ar safle we'r Cyngor ynglŷn â'r cyfleoedd mynediad sydd ar gael iddynt. Mae gwybodaeth ar gael ar safle we'r Parc Cenedlaethol ac mae'r prif deithiau yn cael eu hyrwyddo ar safle we Eryri Mynyddoedd ac Mor.

Cam Gweithredu 5.2

Cydweithio gydag Adrannau eraill o'r Cyngor ac asiantaethau eraill i hyrwyddo a marchnata hawliau tramwy ac asedau naturiol Gwynedd.

Eglurhad

Mae twristiaeth yn rhan allweddol o economi Gwynedd sy'n cynnal dros 15,000 o swyddi. Mae 60% o ymwelwyr wedi nodi mai cerdded yw'r prif reswm pam eu bod yn ymweld â Gwynedd.

5. Y CAMAU NESAF

5.1 Yn dilyn derbyn sylwadau'r Pwyllgor ar y Datganiad Gweithredu Drafft, dyma ragwelir bydd y camau nesaf :

- Rhoi cyfle i'r Parc Cenedlaethol roi sylw ar y Datganiad Gweithredu drafft,
- Ymgynghori gyda'r Fforymau Mynediad Lleol,
- Cyflwyno fersiwn drafft cyflawn o'r CGHT i'r Pwyllgor yma yn ystod gwanwyn 2018 a derbyn cefnogaeth i'w ddefnyddio ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus,
- Cyfnod o ymgynghoriad cyhoeddus ar y cynllun drafft am leiafswm o 12 wythnos. Anelir i gynnal yr ymgynghoriad yn ystod misoedd Mai, Mehefin a Gorffennaf 2018.
- Medi / Hydref 2018 - dychwelyd i'r Pwyllgor gyda fersiwn terfynol o'r CGHT.
- Cyn diwedd Tachwedd 2018 - derbyn cymeradwyaeth y Cyngor a'r Parc Cenedlaethol i fabwysiadu a chyhoeddi'r Cynllun newydd

6. ARGYMHELLIAD

6.1 Gofynnir i'r Pwyllgor am eu barn ar y Datganiad Gweithredu drafft ac i gymeradwyo'r camau nesaf tuag at baratoi'r Cynllun Gwella Hawliau Tramwy.

6.2 Cyflwyno adroddiad cynnydd i'r Pwyllgor Craffu mewn oddeutu 6 mis.